

ма вышэйшай навучальнай установы, дзе рыхтавалі б патэнтазнаўцаў. Гэта падрыхтоўка ажыццяўлялася ў межах былога СССР ва Усесаюзным Інстытуце павышэння кваліфікацыі (УІПК), на курсах вынаходніцтва і патэнтнай інфармацыі і непасрэдна ў час правядзення семінараў, кансультацый у рэспубліцы. Акрамя таго, большасць дзяржаўных ВНУ (БелПА, эканамічны ўніверсітэт, БДУ і інш.), некаторыя камерцыйныя (універсітэт знешнеэканамічнай дзейнасці) уводзяць у працэс падрыхтоўкі студэнтаў асновы ведаў у галіне патэнтазнаўства. Аналіз вучэбных планаў паказаў, што колькасць гадзін дасягае ад 10 да 16. Галоўныя накірункі падрыхтоўкі -- стратэгія вынаходніцкай дзейнасці, пытанні вынаходніцкага права, афармленне заявачнай дакументацыі, Толькі ў асобных інстытутах удзяляюць увагу патэнтна-інфармацыйным пытанням.

Як сведчаць нарматыўныя дакументы, большасць вырашасмых у вынаходніцтве праблем вырашаюцца ў рамках патэнтных даследаванняў, якія могуць быць патэнтна-тэхнічнымі, патэнтна-эканамічнымі, патэнтна-інфармацыйнымі. Частку з гэтых даследаванняў, асабліва патэнтна-тэхнічных, могуць праводзіць самі спецыялісты пры дапамозе патэнтазнаўца. Аднак большасць патэнтна-эканамічных і патэнтна-інфармацыйных даследаванняў праводзяць патэнтазнаўцы, інфармацыйныя работнікі і бібліятэчныя работнікі са спецыяльнай адукацыяй. У ходзе гэтай работы вызначаюцца неабходнасць правядзення той ці іншай распрацоўкі ці даследавання, вядучыя фірмы і распрацоўшчыкі найбольш перспектыўнага абсталевання, найбольш аптымальныя падыходы да вырашэння праблемы, існаванне патэнтаў-аналагаў у іншых краінах. У выніку патэнтных даследаванняў можна зрабіць высновы аб тым, на жмі ўзроўні знаходзіцца прадукцыя той ці іншай фірмы, а таксама вызначыць патэнтную чысціню пры экспарце прадукцыі ў іншыя краіны і г.д.

Правядзенне такіх даследаванняў патрабуе неабходных ведаў. Нарматыўныя дакументы сведчаць аб тым, што патэнтныя даследаванні павінны праводзіцца непасрэдна перад пачаткам распрацоўкі і потым на кожнай стадыі НДР і ВКР. Увогуле метадыцы правядзення патэнтна-інфармацыйных даследаванняў, таксама формам і метадам працы з патэнтнай дакументацыяй нідзе у рэспубліцы не вучаць.

У складанай эканамічнай сітуацыі ў рэспубліцы, ва ўмовах цяжкасцей працаўлад-

кавання трэба, каб спецыяліст мог прымяніць свае веды не толькі як "чысты" бібліятэкар-бібліёграф. Трэба пашыраць магчымасці выкарыстання прыкладных ведаў на базе адукацыі, якую дае наш універсітэт. Студэнты могуць практычна авалодаць некаторымі напрамкамі працы, якія цесна звязаны і могуць весціся на падставе базавай адукацыі бібліятэчна-інфармацыйных работнікаў. Гэта можа быць навучанне нетрадыцыйным метадам рэферывання, складанне аналітычных відаў інфармацыйнай прадукцыі і шмат інш. Адзін з гэтых напрамкаў, на наш погляд, -- падрыхтоўка студэнтаў у галіне патэнтна-інфармацыйнай дзейнасці.

Такая падрыхтоўка павінна ажыццяўляцца паступова пры набыванні універсітэцкай адукацыі. На першым курсе пры вывучэнні дысцыпліны "Дакументазнаўства" мэтазгодна разглядаць асаблівасці патэнтнай дакументацыі. На трэцім курсе пры вывучэнні галіновых бібліяграфічных курсаў можна вывучаць крыніцы інфармацыі аб патэнтнай дакументацыі. Акрамя гэтага, павінна быць дысцыпліна, матэрыял якой дазваляў бы вучыць метадыцы правядзення патэнтных даследаванняў і тэхналогіі патэнтнага пошуку ў традыцыйным і аўтаматызаваным рэжымах.

На працягу шасці гадоў для студэнтаў ФБІС чытаўся спецыяльны курс на выбар "Патэнтна-інфармацыйнае абслугоўванне спецыялістаў", дзе паведамляліся веды па метадыцы правядзення патэнтных даследаванняў.

Лічым, што пашырэнне традыцыйных агульных ведаў бібліятэкара-бібліёграфа ў галіне патэнтазнаўства зможа павысіць статус нашай прафесіі, надаць больш упэўненасці студэнтам у працаўладкаванні.

Пятрэнка Б.В.,
канд.тэхн.наук,
дацэнт
Зязюля А.Р.,
ст.выкладчык

ИНФАРМАТИЗАЦИЯ НАВУЧАЛЬНАГА ПРАЦЭСУ ПРЫ ПАДРЫХТОЎЦЫ БІБЛІЯТЭЧНЫХ РАБОТНІКАЎ

Инфарматизация прадугледжае масавае ўкараненне метадаў і сродкаў збору, апрацоў-

кі, перадачы і захоўвання інфармацыі на базе сучасных сродкаў вылічальнай тэхнікі і сродкаў перадачы інфармацыі.

Інфарматызацыя адукацыі -- гэта працэс падрыхтоўкі чалавека да паўнацэннага жыцця ва ўмовах інфармацыйнага грамадства. Укараненне новых аўтаматызаваных інфармацыйных тэхналогій у сферу адукацыі дазваляе значна пашырыць змест, метадалогію і арганізацыйныя формы навучання.

Выкарыстанне сучасных інфармацыйных тэхналогій у навучальным працэсе садзейнічае:

- раскрыццю, захоўванню і развіццю індывідуальных здольнасцей і асабістых якасцей студэнтаў;

- фарміраванню ў студэнтаў пазнавальных здольнасцей, выпрацоўцы імкнення да самаўдасканалення;

- пастаяннаму дынамічнаму абнаўленню зместу, формаў і метадаў навучання.

У рамках укаранення новых інфармацыйных тэхналогій ў навучальны працэс сучасная камп'ютэрная тэхніка функцыянальна выкарыстоўваецца ў трох асноўных напрамках:

- гэта індывідуальны інструмент, які дазваляе выконваць руцінныя вылічальныя работы;

- персанальная аўтаматызаваная рабочая месца бібліятэчнага работніка;

- гэта аўтаматызаваны навучальна-кантралюючы комплекс або трэнажор для замацавання набытых ведаў.

Пры інфарматызацыі працэсу навучання вызначаецца пераход ад выкарыстання ў навучальным працэсе навучальна-кантралюючых праграм па асобных вучэбных дысцыплінах да стварэння і практычнага ўкаранення комплексаў вучэбна-метадычнага і праграмнага забеспячэння шэрагу навучальных дысцыплін. Вельмі перспектыўным напрамкам з'яўляецца стварэнне экспертных навучальных сістэм і абалонак.

Для інтэнсіфікацыі навучальнага працэсу і пашырэння прапаганды дасягненняў інфарматыкі і вылічальнай тэхнікі неабходна забяспечыць укараненне ва ўсе галоўныя вучэбныя дысцыпліны аўтаматызаваных вучэбных курсаў, якія ўключаюць камп'ютэрнае прадстаўленне ведаў не толькі ў галіне інфарматыкі і вылічальнай тэхнікі, але і ў такіх слабафармалізаваных прадметных галінах, як бібліятэказнаўства, бібліяграфазнаўства, культуралогія, і шэрагу мастацтвазнаўчых дысцыплін.

ЭВМ - гэта не толькі мошны інструмент, але і ў пэўнай ступені трэці ўдзельнік у навучаль-

ным працэсе, які дае іншым яго ўдзельнікам багатыя магчымасці па перапрацоўцы інфармацыі.

Найбольш вялікую практычную каштоўнасць сёння мае найбольш практычных навыкаў эфектыўнага выкарыстання ўсяго арсеналу вылічальнай тэхнікі і іншых сродкаў інфарматызацыі, стварэнне электронных бібліятэк, вядзенне даведнікаў і архіваў.

З мэтай набывання трывалых ведаў, уманняў і навыкаў укаранення і прымянення тэхнічных сродкаў аўтаматызацыі ў прафесійнай дзейнасці будучых высокаадукаваных бібліятэчных работнікаў распрацаваны шэраг вучэбных дысцыплін, якія забяспечваюць падрыхтоўку студэнтаў па розных напрамках інфарматызацыі. У цыкле дысцыплін прадугледжана вывучэнне архітэктуры, сучасных персанальных ЭВМ, іх прызначэння і правілаў эксплуатацыі, вывучэнне сістэмнага і прыкладнога праграмнага забеспячэння, структуры і крыніц інфармацыйнага забеспячэння.

Падрыхтоўка студэнтаў па спецыялізацыі "аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы" ўключае вывучэнне архітэктуры тэхнічных сродкаў аўтаматызацыі інфармацыйных і бібліятэчных працэсаў, іх прызначэння і ўстройства, асаблівасцей апрацоўкі інфармацыі ў гэтым асяроддзі. Названыя пытанні асвятляюцца пры вывучэнні дысцыпліны "Асновы вылічальнай тэхнікі".

Другім напрамкам падрыхтоўкі па ўказанай спецыялізацыі з'яўляецца вывучэнне пытанняў стварэння баз дадзеных, алгарытмізацыі і праграмавання бібліятэчных задач. Улічваючы тую абставіну, што пры аўтаматызацыі бібліятэчных працэсаў даводзіцца мець справу з вялікімі і звышвялікімі базамі дадзеных, вучэбныя курсы "Алгарытмізацыя і праграмаванне бібліятэчных задач" і "Праектаванне аўтаматызаваных бібліятэчных баз дадзеных і ведаў" арыентаваны на вывучэнне пытанняў апрацоўкі і захавання інфармацыі ў гэтых умовах.

Матэматычная падрыхтоўка па прыкладных накірунках забяспечваецца пры вывучэнні дысцыпліны "Матэматычныя метады ў бібліятэчнай рабоце". Пры вывучэнні гэтага курса значная ўвага надаецца вывучэнню праблем фармалізацыі і мадэліравання бібліятэчных і інфармацыйных працэсаў і сістэм.

Агульныя пытанні аналізу і сінтэзу складаных інфармацыйных, натуральных і тэхнічных сістэм уключаны ў змест курса "Сістэмны аналіз

бібліятэчных і інфармацыйных працэсаў", які з'яўляецца метадалагічнай базай падрыхтоўкі высокакваліфікаваных спецыялістаў для сучасных бібліятэк.

Практычныя ўменні і навыкі выкарыстання сучаснай вылічальнай тэхнікі па розных напрамках будучай прафесійнай дзейнасці студэнты набываюць пры вывучэнні курса "Алгарытар вылічальнай тэхнікі", які мае практычную накіраванасць.

Шырокае кола існуючых традыцыйных і аўтаматызаваных інфармацыйных і бібліятэчных сістэм, метадаў і сродкаў апрацоўкі, захоўвання і размеркавання інфармацыі прадугледжана пры вывучэнні дысцыпліны "Інфарматыка".

Інфарматызацыя адукацыі вымагае паскарэння развіцця прафесійнага ўзроўню выкладчыкаў. Пры гэтым значна павялічваецца аб'ём актыўных формаў вучэбнай дзейнасці, самастойная праца студэнтаў становіцца адным з асноўных відаў навучальнай дзейнасці. Папяранае інфармацыйнае забеспячэнне вучэбнага працэсу на аснове рэгулярнага абнаўлення баз дадзеных і ведаў патрабуе ад выкладчыкаў пастаяннага абнаўлення і мадэрнізацыі вучэбнага матэрыялу.

Зяблю А.Р.,

ст. выкладчык

Несіераў С.А.,

інжынер-праграміст

РАСПРАЦОЎКА ПРАГРАМНАГА ЗАБЕСПЯЧЭННЯ ПАДТРЫМКІ БЕЛАРУСКАГА АЛФАВІТА

Пераход да беларускамоўнага выкладання шэрагу вучэбных дысцыплін патрабуе распрацоўкі і ўкаранення праграмнай падтрымкі нацыянальнага алфавіта.

Укараненне ў навучальны працэс ВНУ і вытворчы працэс бібліятэк забеспячэнне распрацоўвалася галоўным чынам без удзелу шырокага выкарыстання беларускай мовы.

Для вырашэння задачы ўкаранення беларускамоўнай асновы на кафедры інфарматыкі і тэхнічных сродкаў Беларускага ўніверсітэта культуры распрацаваны комплекс рэзідэнтных

праграм, якія дазваляюць шырока выкарыстоўваць беларускамоўную аснову ў асяроддзі існуючага сістэмнага і прыкладнага праграмнага забеспячэння.

Пры распрацоўцы гэтага комплексу былі рэалізаваны наступныя патрабаванні:

- асноўным з'яўляецца беларускі алфавіт;
- падтрымліваецца ўвод і раздрукаванне тэкстаў на трохмоўнай аснове – беларуска-рускалацінскай;
- мінімізавана перапрацоўка існуючых тэкстаў пры ўкараненні комплексу праграм;
- забяспечана высокая ступень сумяшчальнасці з існуючым сістэмным і прыкладным праграмным забеспячэннем;
- распрацаваны праграмны комплекс адпавядае патрабаванням надзейнасці, бяспекі і ўзгодненасці.

Комплексы праграм укаранены на камп'ютэрах IBM тыпу AT 286, 386, 486 і працуюць у асяроддзі MS-DOS версіі 3.30 і вышэй.

Праводзіцца выпрабаванні паказалі, што комплекс праграм у поўнай меры адпавядае ўказаным патрабаванням і выдзяляецца зручнасцю ў эксплуатацыі. Укараненне ў практычную дзейнасць не выклікае ніякіх цяжкасцей. Гэта дазваляе нам спадзявацца, што распрацаванае праграмнае забеспячэнне знойдзе шырокае прымяненне ў розных галінах і накірунках вучэбнага працэсу ўніверсітэта, вытворчай дзейнасці адміністрацыйных і вытворчых падраздзяленняў. Высокія тэхнічныя параметры і спажывецкія якасці распрацаванага праграмнага забеспячэння дазваляюць меркаваць, што атрыманы прадукт знойдзе прымяненне і пазамежамі ўніверсітэта.

У сучасны момант намі праводзіцца распрацоўка азначанага праграмнага комплексу ў прымяненні да ПЛЭВМ айчынай вытворчасці тыпу ЕС-1841 і інш. Пасля заканчэння выпрабаванняў праграмны комплекс будзе ўкаранены ў вучэбны працэс і вытворчую дзейнасць ўніверсітэцкай бібліятэкі.